

ΠΛΑΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ : συγκέντρωση προσοχής, οπτική και ακουστική διάκριση - περιγραφή - μνήμη, ικανότητα αντιστοίχισης, ακολουθίας, αναγνώριση γραμμών και σχημάτων, απόκτηση συνηθειών και συμβάσεων ανάγνωσης, συνειδητοποίηση ότι η γλώσσα είναι κώδικας, που αναπαριστά μηνύματα (όπως ο κώδικας οδικής κυκλοφορίας), συνειδητοποίηση της σχέσης προφορικού και γραπτού λόγου (ό,τι γράφουμε μπορούμε να το διαβάσουμε και το αντίστροφο), αναγνώριση της σημασίας του γραπτού λόγου (για να διαβάζουμε το αγαπημένο μας βιβλίο, να στείλουμε μια κάρτα).

Εισαγωγικές ασκήσεις :

- ασκήσεις λεπτής κινητικότητας
- ασκήσεις πλευρίωσης (επικρατέστερη πλευρά)
- ασκήσεις σωματικού σχήματος
- ασκήσεις οργάνωσης χώρου (προσανατολισμός και βίωση κατευθύνσεων) και χρόνου
- ασκήσεις ενίσχυσης οπτικής και ακουστικής αντίληψης και μνήμης
- ασκήσεις οπτικοκινητικής και οπτικοχωρικής αντίληψης

ΟΡΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ
ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΥΛΙΚΟ

-αναγνώριση μηνυμάτων, λέξεων και γραμμάτων,	-ολική μέθοδος (οπτική αναγνώριση), -αναλυτικοσυνθετική,	-Ενσφηνώματα γραμμάτων, -μαγνητικός πίνακας με γράμματα, -κάρτες με εικόνες και λέξεις σε τρία στάδια (μόνο η εικόνα, η εικόνα με τη λέξη, μόνο οι λέξεις),
-φωνολογική ενημερότητα,	-γραφοφωνημική αντιστοίχιση (περιορισμένα),	-καρτέλες με εντολές ή τίτλους παραμυθιών, κατασκευή «οι δείκτες των γραμμάτων»
-συνειδητοποίηση της δομής της γλώσσας (μορφολογία σύνταξη)	-μορφολογική επεξεργασία γλώσσας με υποκατάστατα	

Στρατηγική : λειτουργική χρήση του λόγου σε συνθήκες πραγματικής επικοινωνίας (μορφές λόγου, που τις χρησιμοποιούμε καθημερινά).

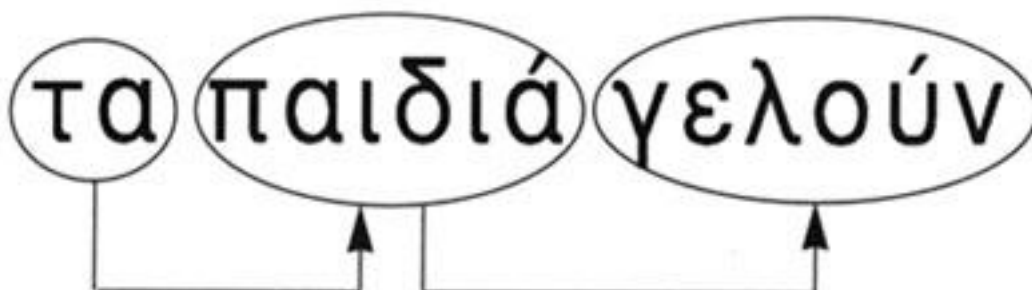
Θεωρία : στάδια ανάπτυξης αναγνωστικής ικανότητας της Firth (1985) και ψυχολογολογικές θεωρίες

A στάδιο : αναγνώριση μηνυμάτων και λέξεων «φωτογραφικά»

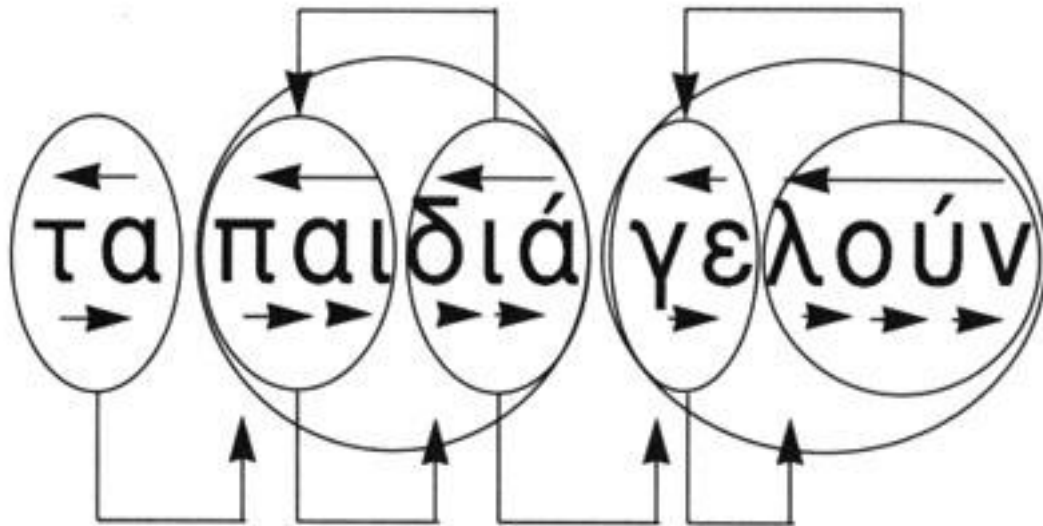
Αρκετά πριν αρχίσει ένα παιδί να μαθαίνει να διαβάζει και να γράφει, μπορεί οπτικά και μόνο να αναγνωρίζει κάποιες λέξεις σαν απλά γλωσσικά σύνολα, που έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στη μορφολογία τους. Στην ολική μέθοδο ανάγνωσης δεν ξεκινάμε από τα γράμματα και τις συλλαβές, αλλά από λέξεις και ολοκληρωμένες φράσεις. Το παιδί «φωτογραφίζει» αυτές τις λέξεις και τις φράσεις που έχουν νόημα (και το ενδιαφέρουν). Η σύγκριση που κάνει το παιδί (τις περισσότερες φορές ασυνείδητη) των λέξεων-εικόνων με τους ήχους, με τους οποίους αντιστοιχούν, οδηγεί ορισμένα παιδιά στην αναγνώριση του ήχου που αντιστοιχεί σε κάθε γράμμα και σε κάθε συλλαβή.

Αφού το παιδί μάθει να «διαβάζει» (με τη «φωτογραφική» έννοια) έναν μεγάλο αριθμό λέξεων και φράσεων, τότε μπορούμε να του διδάξουμε συστηματικά τους φθόγγους που παράγουν τα γράμματα και οι συλλαβές. Στο μεταξύ, όμως, θα έχει αποκτήσει την έννοια της ολικής ανάγνωσης (που είναι απαραίτητη για την ταυτόχρονη κατανόηση του κειμένου) κι έτσι, όταν το παιδί αρχίσει να διαβάζει κείμενα, θα διαβάζει *πραγματικά*, όπως οι μορφωμένοι ενήλικοι.

Όταν ένα μορφωμένο ενήλικο άτομο διαβάζει μια πρόταση, το βλέμμα του κινείται από λέξη σε λέξη και όχι από γράμμα σε γράμμα. (Μερικές φορές μπορεί να «δει» –κατευθείαν– μια ολόκληρη μικρή φράση.) Αντίθετα, όταν ένα παιδί συλλαβίζει, το βλέμμα του κινείται από γράμμα σε γράμμα. Όταν καταλάβει ότι ένας συνδυασμός γραμμάτων δημιουργεί μια συλλαβή-φθόγγο, τότε ξαναγυρίζει στην αρχή αυτής της συλλαβής και «διαβάζει» τον φθόγγο. Όταν φτάσει στο τέλος της λέξης, ξαναγυρίζει στην αρχή και (προσπαθώντας να θυμηθεί τους φθόγγους της) τη «διαβάζει» ολόκληρη. Τα παρακάτω σχήματα δείχνουν αυτή την τεράστια διαφορά στον τρόπο ανάγνωσης:

Ανάγνωση μορφωμένου ενήλικου ατόμου (ολική μέθοδος)

Ανάγνωση παιδιού με συλλαβισμό

Β στάδιο : **γνωριμία με τα γράμματα και τους ήχους**

Η **κωδικοποίηση** του προφορικού λόγου σε γραπτό και το αντίστροφο γίνεται διαμέσου της αναγνώρισης και αντιστοίχισης οπτικών συμβόλων και φωνητικών σημάτων. Μετεγγράφονται δηλαδή τα ηχητικά σήματα σε οπτικά σύμβολα και το αντίθετο. Η παραπάνω διαδικασία καθιστά απαραίτητο το στάδιο της γνωριμίας από τα παιδιά των γραμμάτων και των ήχων της γλώσσας.

Στόχος μας βέβαια είναι να αποσαφηνίσουμε στα παιδιά αυτή την αποκωδικοποίηση με τον πιο εύκολο, προσιτό και αποτελεσματικό τρόπο, ώστε όχι μόνο να τη χρησιμοποιούν προκειμένου να εκφραστούν μέσω του γραπτού λόγου, αλλά και να ακολουθούν αντίστροφη πορεία, όταν χρειάζεται, να αναγνωρίζουν δηλαδή τα οπτικά σύμβολα και να τα αποκωδικοποιούν στους ήχους, που εκφράζουν.

Σημείωση : Επειδή τα φωνήεντα είναι ευκολότερα ανιχνεύσιμα στο λόγο (δηλαδή έχουν φωνή και φωνάζουν και μόνα τους απαρτίζουν συλλαβές) προηγούνται κατά τη διδασκαλία του σταδίου αυτού.

Προκαταρκτικά : εξοικείωση των παιδιών με τους ήχους της γλώσσας.

- 1^ο βήμα : ακουστική και οπτική αναγνώριση φωνηέντων (αυτά που φωνάζουν) και κιναισθητική συνειδητοποίηση
- 2^ο βήμα : οπτική και ακουστική αναγνώριση συμφώνων, που συναντούμε συχνότερα στο λόγο

- 3^ο βήμα : οπτική και ακουστική αναγνώριση υπόλοιπων συμφώνων (ταξινόμηση ανάλογα με τον τρόπο παραγωγής τους όπως διάρκεια, ηχηρότητα, τόπος και τρόπος εμποδίου κατά την εκφώνηση).
- 4^ο βήμα : οπτική και ακουστική αναγνώριση γραμμάτων κατά αλφαβητική σειρά
- 5^ο βήμα : αναγνώριση συλλαβών με δομή σύμφωνο – φωνήεν και εάν είναι δυνατόν στη συνέχεια με συμπλέγματα.
- 6^ο βήμα : αντιστοίχιση φθόγγων μιας λέξης με κινητά γράμματα

Γ στάδιο : φωνολογική εξάσκηση

Η φωνολογική συνειδητοποίηση καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων και δεν περιορίζεται μόνο στον ακουστικό εντοπισμό τμημάτων των λέξεων. Εκτείνεται από την ανακάλυψη των ορίων των λέξεων (λεκτική ενημερότητα) μέχρι την πλήρη φωνημική ανάλυση. Είναι λοιπόν φυσικό να μην είναι ισοδύναμη η αξία όλων αυτών, τουλάχιστον όσον αφορά τη θετική τους σχέση με τη μετέπειτα εκμάθηση ανάγνωσης. Από το πλήθος των συνιστωσών της φωνολογικής ενημερότητας πιο σπουδαία φαίνεται να είναι η συνειδητοποίηση της έννοιας του φωνήματος. Έτσι ένα εξισορροπημένο πρόγραμμα φωνολογικής άσκησης περιλαμβάνει διαφορετικές μεταξύ τους δραστηριότητες, από λεκτικά παιχνίδια, ποιήματα, λαχνίσματα και γλωσσοδέτες μέχρι ασκήσεις φωνημικής διάσπασης, σύνθεσης της λέξης και αντικατάστασης ή απάλειψης φωνημάτων. Η σημασία της φωνολογικής ευαισθητοποίησης φαίνεται να ισχύει ανεξάρτητα από τη μέθοδο κατάκτησης της γραπτής γλώσσας, που μπορεί να ακολουθείται, τη νοημοσύνη των παιδιών ή τη γλώσσα, που μιλούν και θέλουν να μάθουν να γράφουν.

Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν είναι απαραίτητο να εξαντλήσουμε ένα φωνολογικό στοιχείο προκειμένου να περάσουμε στο επόμενο, αλλά μπορούμε να «δουλεύουμε» **παράλληλα** περισσότερα από αυτά. Για παράδειγμα δεν έχουμε απαίτηση από τα παιδιά να κατανοήσουν πλήρως την έννοια της λέξης για να αρχίσουμε ασκήσεις με συλλαβές. Γιατί, αν και γενικά η λέξη ανιχνεύεται ευκολότερα από τη συλλαβή, υπάρχουν και περιπτώσεις, π.χ. άρθρο + ουσιαστικό + εγκλιτικό (*ο πατέρας μου*), όπου κάτι τέτοιο είναι ιδιαίτερα δυσχερές.

Η διαβάθμιση που γίνεται λαμβάνει υπόψη της το **βαθμό δυσκολίας**, ο οποίος εξαρτάται από το μέγεθος του φωνολογικού στοιχείου, δηλαδή όσο μεγαλύτερο είναι το τμήμα, που ζητούμε, τόσο πιο εύκολα ανιχνεύεται (τα παιδιά διακρίνουν ευκολότερα φράσεις ή λέξεις από ό,τι τις συλλαβές και τα φωνήματα), τη θέση (ευκολότερα εντοπίζεται ό,τι είναι στην αρχή από ό,τι στο τέλος ή στη μέση) και την εναλλαγή συμφώνων και φωνηέντων στη δομή της λέξης (ξεκινούμε με χειρισμό λέξεων, που έχουν τη δομή σ ή /και φ - σ - φ και μετά συμπλέγματα).

Εδώ πρέπει να εκφράσουμε την επιφύλαξη ότι χωρίς την κατανόηση της λειτουργίας και χρησιμότητας του γραπτού λόγου (π.χ. ανάγνωση ιστοριών, λεκτικά παιχνίδια, χρήση γραπτού λόγου σε καθημερινές δραστηριότητες) τα παιδιά δεν είναι σε θέση να ωφεληθούν ιδιαίτερα από τη φωνολογική τους εξάσκηση. Ένα προσχολικό πρόγραμμα εξοικείωσης

των παιδιών με τη γραπτή γλώσσα οφείλει εκτός από τη φωνολογική ευαισθητοποίηση να περιλαμβάνει καλλιέργεια προφορικού λόγου, ανάγνωση βιβλίων, επαφή των παιδιών με το γραπτό λόγο μέσα από αυθεντικά αναγνωστικά γεγονότα και γνώση των γραμμάτων.

Η φωνολογική ευαισθητοποίηση δεν περιορίζεται μόνο στον ακουστικό εντοπισμό τμημάτων των λέξεων αλλά καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων, ξεκινώντας από την «ανακάλυψη» μεγαλύτερων ενότητων, όπως η φράση ή τα όρια των λέξεων μέχρι τη φωνημική ανάλυση.

Περιοχές διδασκαλίας - βήματα :

- Προετοιμασία : επικέντρωση στη δομή των λέξεων κι όχι στο νόημά τους
- 1^ο βήμα : ανάλυση της πρότασης σε λέξεις (λεκτική ενημερότητα)
- 2^ο βήμα : ανάλυση της λέξης σε συλλαβές (κομμάτια)
- 3^ο βήμα : ανάλυση συλλαβής σε φωνήματα.
- 4^ο βήμα : σύνθεση συλλαβών σε λέξεις
- 5^ο βήμα : σύνθεση φωνημάτων σε συλλαβές
- 6^ο βήμα : σύνθεση φωνημάτων σε λέξεις
- 7^ο βήμα : ακουστική διάκριση αρχικής συλλαβής
- 8^ο βήμα : ακουστική διάκριση αρχικού φωνήματος
- 9^ο βήμα : ακουστική διάκριση τελευταίας συλλαβής (κατάληξη - ομοιοκαταληξία)
- 10^ο βήμα : ακουστική διάκριση τελευταίου φωνήματος
- 11^ο βήμα : ακουστική διάκριση συλλαβής (μέσα στη λέξη)
- 12^ο βήμα : ακουστική διάκριση φωνήματος (μέσα στη λέξη)
- 13^ο βήμα : απάλειψη αρχικού ή άλλου φωνήματος
- 14^ο βήμα : προσθήκη φωνήματος - συλλαβής
- 15^ο βήμα : αντικατάσταση φωνημάτων
- 16^ο βήμα : ακολουθίες γραμμάτων

Σημείωση : Η σειρά, που εισάγονται τα φωνήματα είναι διαφορετική από την αλφαβητική (του Β σταδίου) για να αποφεύγεται η σύγχρονη παρουσίαση γραμμάτων, που μοιάζουν οπτικά μεταξύ τους (Ο - Θ, ο - α) ή έχουν ελάχιστες ηχητικά διαφορές (σ - ζ, β - φ)

Διδακτικές στρατηγικές : Επειδή τα μικρά φωνολογικά στοιχεία όπως οι συλλαβές και τα φωνήματα στερούνται σημασίας και περιεχομένου, ώστε να ενταχθούν σε μια επικοινωνιακή συνθήκη, καλό είναι →

- να παρουσιάζονται ως επέκταση μιας θεματικής ενότητας, που προηγουμένως έχουμε εισάγει στα παιδιά (μέσα μεταφοράς, ζώα του δάσους, χρώματα, μέρη του σώματος)
- να συνδέουμε τις δραστηριότητες φωνολογικής ενημερότητας με τις λέξεις μιας ιστορίας, που μόλις αφηγηθήκαμε.

Το φώνημα όχι μόνο στερείται εννοιολογικού περιεχομένου και αυτόνομης παρουσίας, αλλά αποτελεί μια τεχνητή αφαίρεση, αφού σε φυσιολογικές επικοινωνίες τα φωνήματα δεν προφέρονται ξεχωριστά.

Τεχνικές : μιλάω στον καθρέφτη, παιχνίδια προφοράς (τα λέμε αργά όπως ο τεμπέλης, δυνατά όπως ο γίγαντας), ασκήσεις άρθρωσης (σσοσ για

ησυχία, ζζζζ όπως η μέλισσα, ββββ όπως το αυτοκίνητο που μαρσάρει, ρρρρρρ όπως η μοτοσυκλέτα), επιμήκυνση φωνημάτων (στην αρχή, τέλος, μέση της λέξης) στο παιχνίδι «μιλάει ένα φίδι ή ένας ινδιάνος», πες το αργά με παύσεις και μετά πες το γρήγορα (για τα συνθετικά σύνθετων λέξεων και έπειτα για φωνήματα μονοσύλλαβων ή δισύλλαβων λέξεων)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΣΤΑΔΙΟ Α

Ολιστική διδασκαλία της γλώσσας

Δραστηριότητες, που εντάσσονται στο πρώτο στάδιο είναι:

1. οι καρτέλες – λέξεις με τα ονόματα στο παρουσιολόγιο ή στα προσωπικά αντικείμενα των παιδιών (θρανίο, συρτάρι, κρεμάστρα),
2. ο πίνακας του καιρού (αντιστοίχιση εικόνας και φράσης),
3. η λειτουργία της βιβλιοθήκης με φωτοτυπίες των εξώφυλλων των βιβλίων (αντιστοιχίζουν το βιβλίο με λέξεις του τίτλου του στη φωτοτυπία),
4. αναγνώριση απλών εντολών από καρτέλες και εκτέλεσή τους,
5. οι διάφοροι πίνακες αναφοράς, όπου αντιστοιχίζουν εικόνες αντικειμένων με τις λέξεις (χρωμάτων, σχημάτων, μέσων μεταφοράς και άλλων ομάδων),
6. η σύνδεση των κινητών μερών μιας εικόνας με τις λέξεις τους και το αντίστροφο (π.χ. ζωγραφίζουν την εικόνα του λαγού και της χελώνας στον αγώνα δρόμου, που κάνουν, από το μύθο του Αίσωπου – ταιριάζουν τις εικόνες των ζώων με τις αντίστοιχες λέξεις ή βάζουν τις εικόνες πάνω από τις λέξεις, που ταιριάζουν),
7. ακόμη, η γραφή και ανάγνωση κειμένων, που εξυπηρετούν κάποια επικοινωνιακή ανάγκη (γράμμα σε γειτονικό σχολείο, συγγραφή ιστορίας από εικόνες, ανάγνωση κανόνων συμπεριφοράς κλπ),
8. η ανάγνωση ιστοριών με κίνηση του δείκτη και η ακρόαση ιστοριών κρατώντας τα παιδιά μπροστά τους το κείμενο,
9. η αναγνώριση στερεότυπων εκφράσεων των παραμυθιών (μια φορά και έναν καιρό) ή η αντιστοίχιση των ονομάτων ηρώων παραμυθιών με τις εικόνες τους (λύκος, Πινόκιο κλπ), η αντιστοίχιση εικόνων, ιστοριών και λεζάντων και πολλές άλλες.
10. Παραλλαγή του «memory» : 1) σε πρώτο στάδιο παίζουν το κανονικό παιχνίδι μνήμης με την ομάδα των αντικειμένων, που ασχολούνται (π.χ. μεταφορικά μέσα) 2) σε επόμενο στάδιο τα ζευγάρια αποτελούνται από μία κάρτα, που δείχνει το αντικείμενο (π.χ. ένα καράβι) και από μία δεύτερη κάρτα, που περιέχει μόνο τη λέξη, που αναφέρεται στο αντικείμενο και πρέπει τα παιδιά να ταιριάσουν.

11. Η δημιουργία καταλόγων ή πινάκων, που αναφέρονται σε ομαδοποιημένα αντικείμενα (ζώα, μέσα μεταφοράς κλπ) : Η παράσταση των αντικειμένων κατά τη διδασκαλία γίνεται σε τρία στάδια -> μόνο η εικόνα, η εικόνα με τη λέξη, μόνο η λέξη.

Με τις παραπάνω δραστηριότητες ενισχύουμε το πρώτο στάδιο αναγνωστικής ικανότητας των παιδιών (λογογραφικό), που στηρίζεται στην απομνημόνευση των μορφολογικών χαρακτηριστικών μιας λέξης, που υπερισχύουν π.χ. στη λέξη κόλλα τα δύο λ πηγαίνουν ψηλά και όλα τα άλλα γράμματα είναι πιο κοντά. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η επεξεργασία των γραφημάτων μέσω της οπτικοκινητικής οδού, ώστε αρχικά να κατανοήσουν τα παιδιά τις διαφορές των λέξεων και των γραμμάτων μεταξύ τους ως προς το μέγεθός τους, το σχήμα τους, τον προσανατολισμό τους, τη σειρά τους μέσα στη λέξη. Εδώ φαίνεται καθαρά η αξία των προκαταρκτικών ασκήσεων, που σκοπό έχουν την ανάπτυξη της οπτικοχωρικής αντίληψης και της οπτικοκινητικής οδού πρόσληψης των ερεθισμάτων.

ΣΤΑΔΙΟ Β Αναγνώριση των γραμμάτων

Προκαταρκτικά : εξοικείωση με τους ήχους της γλώσσας και ασκήσεις άρθρωσης.

- Ακουστική διάκριση και παραγωγή φυσικών ήχων
- Επιφωνήματα και γραφική αναπαράστασή τους (α - έκπληξη, ο - θαυμασμός, ε - κάλεσμα, ου - αποδοκιμασία, χα - γέλιο, αχ - πόνος, οχ- ξάφνιασμα κλπ)
- Φωνές των ζώων και γραφική αναπαράσταση (γαβ, μπε, νιάου, μου, κου - κου, κο - κο, πα - πα κλπ)
- Εντοπισμός φυσικών ήχων μέσα στις λέξεις (το ζ της μέλισσας, το ρ της μοτοσικλέτας, το β του αυτοκινήτου, το σ του φιδιού, το φ του φυσήματος, το χ του αέρα κλπ.
- Ταξινόμηση φθόγγων και παραγωγή φθόγγων ανάλογα με την ηχηρότητα, τη διάρκεια, το σημείο παραγωγής ή τον τρόπο του εμποδίου κατά τη φώνηση
- Ενθάρρυνση για επανάληψη της προφοράς των φωνημάτων με παιγνιώδεις τρόπους όπως αλλάζοντας την ένταση, το ύψος και τον τόνο της φωνής κάθε φορά

Οπτική και ακουστική αναγνώριση των γραμμάτων : με αφορμή κάποιο θέμα, που διαπραγματευόμαστε με τα παιδιά, διδάσκουμε την ακουστική και οπτική αναγνώριση τριών γραμμάτων κάθε φορά, τα οποία τα επιλέγουμε με κριτήριο τη σειρά φωνήεντα → συχνότερα σύμφωνα → υπόλοιπα σύμφωνα. Συνήθως τα θέματα αναφέρονται σε ομάδες πραγμάτων (χρώματα, σχήματα, μέσα μεταφοράς, αντικείμενα σπιτιού, ονόματα συμμαθητών κλπ), οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα να αναφερθούμε ξεχωριστά στα γράμματα, που έχουμε επιλέξει. Η παρουσίαση ακολουθεί τη σειρά εικόνα, ήχος, σύμβολο. Πιο αναλυτικά δείχνουμε μια εικόνα, που το όνομά της αρχίζει από το γράμμα, που θέλουμε να διδάξουμε. Προφέρουμε σωστά τον ήχο και λέμε ότι αυτό το σύμβολο σου δείχνει ότι θα πεις ..... στην αρχή της λέξης ..... Σε ορισμένα φωνήεντα μπορούν να συνδυάσουν τον ήχο με το σχήμα, που παίρνει το στόμα κατά την προφορά τους (α, ο). Η ταξινόμηση επίσης των συμφώνων ανάλογα με τον ήχο τους ή τυπογραφικά χαρακτηριστικά τους βοηθάει ορισμένα παιδιά στην καλύτερη απομνημόνευσή τους. Τα παιδιά αγγίζουν με το δείκτη και το μεσαίο το ανάγλυφο γράμμα πρώτα με ανοιχτά και μετά με κλειστά μάτια. Στη συνέχεια βρίσκουν ανάμεσα σε τρεις εικόνες αυτή που το όνομά της αρχίζει από το συγκεκριμένο γράμμα. Στο επόμενο βήμα αναφέρουν σε κάθε εικόνα, που τους ζητείται, ότι το συγκεκριμένο σύμβολο μου δείχνει ότι θα πω ..... στην αρχή της λέξης ..... Στο τέλος ζωγραφίζουν εικόνες αντικειμένων, που αρχίζουν από το ίδιο γράμμα και φτιάχνουν μια ιστορία με αυτές, όπου στο κείμενο τονίζουμε (με έντονο χρώμα) το γράμμα, στο οποίο αναφερόμαστε.

Στο σημείο αυτό μπορούμε να προχωρήσουμε στην αναγνώριση από τα παιδιά συχνών συλλαβών (η συλλαβή είναι πιο αναγνωρίσιμη ακουστικά φωνητική μονάδα μέσα στη λέξη απ' ότι το φώνημα) με τη μέθοδο της υποκατάστασης. Συμβολίζουμε δηλαδή μια συλλαβή με ένα

οικείο σύμβολο : π.χ. τη συλλαβή κο σκισάροντας ένα κοτοπουλάκι με δύο ανοιχτές γραμμές για ράμφος όπως οι γραμμές του κ και να κρατά ένα μπαλόνι για ο – για το α, στη συλλαβή κα κρατά αντίστοιχα ένα μπαλόνι και ένα μπαστούνάκι κ.ο.κ. Με παρόμοιο τρόπο εργαζόμαστε για τη συλλαβή πα κλπ μόνο που στη θέση του κοτόπουλου σκισάrouμε ένα παπάκι με καπέλο π.

Επέκταση : Για να πετύχουμε το **συγκερασμό φθόγγων** δίνουμε στα παιδιά λέξεις, που διαφέρουν στον αρχικό φθόγγο π.χ. δ-ένω και μ-ένω ή και στα αρχικά συμπλέγματα πλ-ένω και φρ-ένο. Έτσι συνειδητοποιούν καλύτερα το συγκερασμό ενός φθόγγου σε σχέση με διάφορους άλλους μπροστά του γιατί ο συγκεκριμένος φθόγγος παραμένει *σταθερός* (στο παράδειγμά μας ο ε συνδυάζεται βάζοντας μπροστά του το δ, μ, πλ, φρ).

Επιβράβευση :

- παίζουν τόμπολα με τις εικόνες και τις λέξεις της ομάδας των αντικειμένων, που γνώρισαν (π.χ. τα χρώματα). Σημείωση : οι εικόνες περιέχουν και τις λέξεις στην αρχή, ώστε τα παιδιά να κάνουν αντιστοίχιση των γραμμάτων των λέξεων και για περισσότερη δυσκολία αργότερα μόνο την εικόνα και καλούνται να βρουν την αντίστοιχη λέξη από μνήμης.
- παίζουν το παιχνίδι με τις καρτέλες των γραμμάτων, σηκώνουν την καρτέλα τους αν η λέξη, που ακούνε αρχίζει με το ίδιο γράμμα.
- Ενσφηνώματα γραμμάτων
- Σχηματίζουν τα γράμματα στην πλάτη τους το ένα στο άλλο και προσπαθούν να βρουν ποιο γράμμα είναι.

Το στάδιο αυτό ανάπτυξης της ικανότητας για ανάγνωση και το επόμενο κυρίως λέγεται αλφαβητικό και χαρακτηρίζεται από το ότι αρχίζουν πλέον να ανακαλύπτονται οι σχέσεις μεταξύ φωνήματος – γραφήματος πρώτα και γραφήματος – φωνήματος έπειτα. Τώρα τα παιδιά μπορούν να αντιστοιχίζουν με τη βοήθεια κινητών γραμμάτων τους φθόγγους, που ακούν σε μία λέξη. Στην αρχή βέβαια διακρίνουν κυρίως τα σύμφωνα. Εδώ είναι η ευκαιρία να διορθώσουμε όσα παιδιά χρειάζεται στην ακολουθία των γραμμάτων στη λέξη (η λέξη στην αρχή να είναι μονοσύλλαβη και να αρχίζει από φωνήεν «όχι, ένα κλπ», στη συνέχεια να αρχίζει και να τελειώνει σε σύμφωνο «φως, μοβ, ροζ»). Από την άλλη πλευρά στις τυπωμένες λέξεις αρχίζει σιγά – σιγά και χρησιμοποιείται η γραφοφωνημική αντιστοιχία ή μετάφραση σαν τεχνική για την αποκωδικοποίηση των μορφολογικών συνόλων του γραπτού λόγου.

ΣΤΑΔΙΟ Γ Φωνολογική επεξεργασία της γλώσσας

Στόχος αυτού του μέρους είναι να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά ότι ο ρέοντας λόγος δεν είναι ένα αδιάσπαστο σύνολο συμβόλων όπως ακούγεται, αλλά αποτελείται από πολλές ξεχωριστές υποομάδες συμβόλων, τις λέξεις, που είναι αυτόνομες, με σημασιολογικό περιεχόμενο και μορφολογία, που ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες. Ακόμα ότι αυτές οι λέξεις μπορούν να αναλυθούν σε συλλαβές, που τις αποτελούν ή στα ακόμη μικρότερα φωνήματα, τους φθόγγους, που διαθέτουν. Οι ασκήσεις είναι έτσι δομημένες και διαβαθμισμένες ώστε το παιδί στο τέλος να φτάνει στο σημείο να διακρίνει όλους τους ήχους φθόγγους σε μια μικρή λέξη (κατάτμηση) και μάλιστα με τη σωστή σειρά (επομένως και θέση στη λέξη) ή να μπορεί να συνθέτει μια συλλαβή (συγκερασμός φθόγγων) ή μια απλή μονοσύλλαβη / δισύλλαβη λέξη, αν του δίνονται οι φθόγγοι, ακουστικά.

- 1) Προετοιμασία – επικέντρωση στη μορφή πρότασης και λέξης:
  - Να αλλάξουν τη σειρά δύο λέξεων, που κάνουν πρόταση (ησυχάστε όλοι, όλοι ησυχάστε, παρακαλώ ησυχία, ησυχία παρακαλώ, καθίστε κάτω, σήκω επάνω)
  - Να βρουν ομοιοκατάληκτες λέξεις (αποφασίζουν αν ζευγάρια λέξεων ομοιοκαταληκτούν – βρίσκουν λέξεις, που ταιριάζουν με την κατάληξη του ονόματος τους και φτιάχνουν στιχάκια).
  - Να βρουν λέξη, που εμπεριέχεται σε άλλη λέξη π.χ. μπάλα στην τραμπάλα, γάλος στη παπαγάλος, γάλα στη μεγάλα, μάτι στη δεμάτι κλπ
  - Να συγκρίνουν λέξεις με το ίδιο πρόθεμα και να το απομονώσουν (παρά – ξενος, παρα-λία, παρα-μύθι, παρα-λίγο, παρά-θυρο, παρά-πνοο, παρα-καλώ, παρα-πάνω)
  - Να βρουν λέξεις μεγάλες και μικρές
  - Να ενώσουν δύο λέξεις και να κάνουν σύνθετες
  - Να φτιάξουν μια πρόταση προσθέτοντας ο καθένας μια λέξη στις προηγούμενες, που άκουσε.
  - Ο καθένας αντιπροσωπεύει μια λέξη της πρότασης. Η ομάδα πρέπει να μπει σε τέτοια σειρά, ώστε να βγει η πρόταση με νόημα.
- 2) Ανάλυση της πρότασης σε λέξεις (αναγνώριση ότι οι προτάσεις αποτελούνται από λέξεις) :
  - Να υποκαταστήσουν τη γραφή των λέξεων με γραμμούλες ή ραβδάκια (ανάλογα με το μέγεθος της κάθε λέξης – για τη μορφή).
  - Να συμπληρώσουν προφορικά τη λέξη, που λείπει, σε μια πρόταση
  - Παιχνίδι «το μαντείο» : Να βάλουν στη σωστή σειρά 3 – 4 ανακατεμένες λέξεις, ώστε να μας δώσουν μια λογική πρόταση. Εννοείται, ότι εξηγούμε στα παιδιά των ρόλο και τη σημασία των μαντείων και αφηγούμαστε μια ανάλογη ιστορία από τη ζωή του Ηρακλή ή του Μ. Αλεξάνδρου.
- 3) Εντοπισμός συλλαβής
  - Να συγκρίνει ζευγάρια λέξεων, που έχουν κοινή συλλαβή στην αρχή και στο τέλος τους : τόπι – τότε, κότα – κόλα, χαλί – πουλί.

- 4) Σύνθεση πρότασης με λέξεις :
- Να βάλουν τις ανακατεμένες λέξεις στη σειρά, ώστε να συνθέσουν μια λογική πρόταση (3 έως 4 λέξεις με Υ - Ρ - Α σε ενεργητική φωνή)
- 5) Ανάλυση της λέξης σε συλλαβές :
- Χωρίζουν λέξεις σε συλλαβές χτυπώντας παλαμάκια
  - Το βιβλίο των χειροκροτημάτων, όπου τα παιδιά ζωγραφίζουν σε κάθε σελίδα λέξεις, που περιέχουν τον αναγραφόμενο αριθμό συλλαβών
  - Ρομπότ, τα παιδιά παίζουν τα ρομπότ και μιλούν μεταξύ τους συλλαβιστά κουνώντας μηχανικά χέρια και πόδια
  - Γλωσσικό παιχνίδι με δισύλλαβες λέξεις : το ένα παιδί πετάει τη μπάλα και λέει την πρώτη συλλαβή μιας δισύλλαβης λέξης. Τότε το άλλο παιδί πρέπει να βρει την άλλη συλλαβή και τα άλλα παιδιά να φωνάξουν δυνατά ολόκληρη τη λέξη.
- 6) Ανάλυση της συλλαβής σε φωνήματα :
- Προφέρουμε έντονα τους φθόγγους οικείων συλλαβών και τα παιδιά διακρίνουν τους ήχους (μ-α, ν-ι, γ-α, λ-α)
  - Το χοντρό - κανονικό και ψιλό γέλιο : ας γελάσουμε χοντρά σαν τον Άγιο Βασίλη (χο - χο), ας γελάσουμε κανονικά (χα - χα) και ας γελάσουμε ψιλά σαν τα ποντικάκια (χι - χι). Τα παιδιά αφού διακρίνουν ακουστικά τη διαφορά τη σημειώνουν με σύμβολα ο και ι αντίστοιχα. Τότε συμπληρώνουν στα σύμβολα και τον ήχο χ από μπροστά όπως ακούγεται όταν γελούν. Το ίδιο παιχνίδι παίζεται με το κ και τα φωνήεντα κα, κο, κι για να δείξουμε τις διαφορετικές φωνές της κότας (κα η κότα, κο ο κόκορας, κι το κοτοπουλάκι - και τα τρία αρχίζουν από κ).
- 7) Σύνθεση συλλαβών
- Στην αρχή ενώνουν 'δίδυμες' συλλαβές για να φτιάξουν εύκολες λέξεις (μαμά, μπαμπά, παπά, νινί, πιπί, Σάσα, Γωγώ, Νανά, γιαγιά, Μιμή, Σίσυ, Φωφώ).
  - Ενώνουν ανακατεμένες συλλαβές μέσα σε μπάλες για να φτιάξουν ευχές (κα, χρο, λή, νιά).
  - Παρουσιάζουμε μια λέξη συλλαβιστά (κάθε συλλαβή ανά δευτερόλεπτο περίπου) και το παιδί μαντεύει τη λέξη, που λέμε. Γίνεται εισαγωγή παραλλάσσοντας το παραμύθι των αδερφών Γκριμ 'ο κακός νάνος' ..... καθώς πήγαινα βόλτα στο δάσος συνάντησα ένα νάνο, που είχε παγιδευτεί σε ένα λάκκο. Το βοήθησα να βγει, αλλά επειδή, όπως είπε, δεν έπρεπε να δω το πρόσωπό του, με μάγεψε να μιλάω συλλαβιστά, ώστε να μην καταλαβαίνουν οι άλλοι τι θέλω να τους πω..... Εσείς άραγε θα με καταλάβετε ;
  - Παραλλαγή του γνωστού μουσικού 'μοτίβο' «Με χαρά τα δυο μου χέρια τα χτυπώ» → Αν τη λέξη βρήκες πες τη δυνατά, γά - τα (δισ), Αν τη λέξη έχεις βρει, τότε πες τη δυνατά, Πες τι άκουσες αργά και καθαρά, γ-ά - τ-α, ΓΑΤΑ!
  - Πες το γρήγορα

- 8) Εντοπισμός φωνήματος
- Να συγκρίνει συλλαβές με κοινό αρχικό ή τελικό φώνημα : τα – τε, να – λα κλπ
- 9) Σύνθεση φωνημάτων : το παραπάνω μοτίβο με τη διαφορά προφέρουμε τη λέξη πιο αργά ανά φώνημα γ-ά-τ-α (ένα φώνημα ανά δευτερόλεπτο).
- Γλωσσικό παιχνίδι «γραμματοσαλάτα» : τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα παίρνει κάρτες με γράμματα, που κάνουν μαζί μια λέξη. Η κάθε ομάδα προσπαθεί να σχηματίσει μια λέξη με τις κάρτες, που διαθέτει και να τη διαβάσει δυνατά.
- 10) Διάκριση αρχικής συλλαβής : παίζουν το τρένο με τις αρχικές συλλαβές, δηλαδή τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες – τρένα, που η καθεμία έχει για ατμομηχανή μια συλλαβή και τα παιδιά προσπαθούν να βρουν λέξεις (βαγόνια), που να αρχίζουν με την ίδια συλλαβή.
- Διάκριση τελικής συλλαβής ή κατάληξης : τα παιδιά κάθονται σε κύκλο και πετώντας τη μπάλα σε ένα παιδί λέω και μια λέξη. Το παιδί, που δέχτηκε τη μπάλα πρέπει γρήγορα να βρει μια με την ίδια κατάληξη (πατάτα – ντομάτα)
- 11) Διάκριση αρχικού φωνήματος :
- παρόμοιες ασκήσεις με τη διάκριση του αρχικού γράμματος και επιπλέον αντικαταστάσεις ή παραλείψεις αρχικού φωνήματος (π.χ. ψάρι – ζάρι, Χάρης – Πάρης, μέλι – χέλι, ζάλη - πάλη ή ψάρι – Άρη).
  - Παιχνίδι στην τάξη, να βρει η κάθε ομάδα αντικείμενα, που να αρχίζουν από το ίδιο φώνημα.
  - Να ζωγραφίσουν εικόνες αντικειμένων, που να αρχίζουν από ένα φώνημα.
  - Να βρουν λέξεις με το ίδιο φώνημα και να φτιάξουν (και έπειτα να γράψουν) μια ιστορία τονίζοντας (ή χρωματίζοντας έντονα) το συγκεκριμένο φώνημα (γραφοφωνημική αντιστοίχιση)
  - Να λύσουν ένα **σταυρόλεξο** (περιέχεται το αρχικό γράμμα κάθε λέξης) με τη βοήθεια μιας εικόνας, που περιέχει τα αντικείμενα, των οποίων η λέξη ζητείται.
  - Να φτιάξουν έναν τηλεφωνικό κατάλογο με ονόματα και τηλέφωνα ακολουθώντας τα αρχικά γράμματα ή την εικόνα ενός αντικειμένου ή ζώου, που αρχίζει από το ίδιο γράμμα.
- 12) Ανάλυση λέξης σε φωνήματα
- Να παίξουν το παιχνίδι **κρεμάλα** με μονοσύλλαβες και δισύλλαβες λέξεις στην αρχή, που ανήκουν στην ίδια κατηγορία (π.χ. τροφές →γάλα, ψωμί, τυρί κλπ).
  - Να βρουν τη λέξη, που έβαλε ο συμμαθητής τους στο μυαλό του. Προσθέτοντας κάθε φορά και ένα φώνημα περιορίζεται ο αριθμός των λέξεων, που αρχίζει από το συγκεκριμένο συνδυασμό γραμμάτων, ώσπου να καταλήξουν στη λέξη, που ζητείται.

- 13) Διάκριση συλλαβής μέσα σε λέξη
- Να βρουν τη συλλαβή, που αλλάζει μια λέξη και φτιάχνει μια άλλη (π.χ. να προσθέσουν τη συλλαβή πα- στη λέξη -γίδα και να φτιάξουν τη νέα λέξη παγίδα, λα+βίδα = λαβίδα, λε+μόνι = λεμόνι, αχ+λάδι = αχλάδι.
- 14) Απάλειψη φωνημάτων μέσα στη λέξη
- Να βρουν το φώνημα, που λείπει για να βρουν τη λέξη (στην αρχή αυτό που λείπει να είναι σύμφωνο γιατί διακρίνεται πιο εύκολα το κενό του κατά την προφορά της λέξης (π.χ. ά_ογο, εύκολα ανακαλύπτουν ότι λείπει το λ).
  - Παιχνίδι «το τσίμπημα της ξεχασόμυγας» Παλάτι -> αλάτι, μπαλκόνι - μπαλόνι
- 15) Προσθήκη φωνήματος στην αρχή ή στη μέση της λέξης
- σ + αλόι, β + ράσο, ρίζα - πρίζα, αλάτι - παλάτι, άχαρη - ζάχαρη, ροή - πρωί, ρόμπα - τρόμπα, αίμα - ψέμμα, Έλλη - Νέλη
- 16) Προσθήκη συλλαβής στην αρχή ή στο τέλος της λέξης
- πάλη → απαλή, λάδι → αχλάδι, μπάλα → τραμπάλα, αργός - πελαργός, τρία → μητριά, χέρι → μαχαίρι, φέτα → κουφέτα, ζάρι - παζάρι, γάλα - μεγάλα, Σούλα - Τασούλα, ένα - κανένα, πλένω - ξεπλένω, χάλι - Μιχάλη, μαργαρίτα - μαργαριτάρι, κοντά - κοντάρι, κόλα - κολάρο, γάλα - γαλάζιο, χαλά - χαλάζι, χαλί - χαλίκι
- 17) Αντικατάσταση φωνημάτων στην αρχή και μέσα στη λέξη
- Οι γειτονιές του ψ και το ζ -> αντικαθιστά η κάθε ομάδα το αντίστοιχο γράμμα με το άλλο όπου το συναντά
  - ταψί - τυρί, ψωμί - ψάρι - ζάρι, βοή - ροή, ψέμα - δέμα, χιόνι - πιόνι, πράγμα - φράγμα, κάλτσα - σάλτσα, βάρος - φάρος - γλάρος, πάθος - λάθος - βάθος, πόρτα - χόρτα, κάστρο - άστρο, πόδι - ρόδι - βόδι, γερός - ξερός, χώμα - σώμα, χάδι - λάδι, θυμός - χυμός, κότα - φώτα, στάλα - σκάλα, πάτος - γάτος - νάτος, σκύλος - στύλος, φίλος - μύλος, μουλάρι - φουλάρι, πακέτα - ρακέτα, βρέχω - τρέχω, δίνω - πίνω - χύνω - φτύνω - λύνω - στήνω, φέρνω - σέρνω - γέρνω, δέχομαι - βρέχομαι, κοιμάμαι - θυμάμαι, λάμπα - γάμπα, λάδι - χάδι, φρένο - τρένο, σουστα - φούστα, μαντήλι - καντήλι
  - «Η μονοφωνεντική χώρα» : λένε τα ονόματα και τις λέξεις χρησιμοποιώντας ένα μόνο φωνήεν στη θέση των άλλων φωνηέντων.
  - Αντικατάσταση συλλαβών : τελάρο - κολάρο

Επέκταση προγράμματος :

A) στη φωνολογική επίγνωση

18) Ακολουθίες γραμμάτων

- Διάκριση λέξεων που περιέχουν ακριβώς τα ίδια γράμματα με διαφορετική όμως σειρά :

Μέρα – ρέμα, παπί – πίπα, ζάρι – ρίζα, μάνα – αμάν, ταπί – πίτα, σόλα – λάσο, λάμπα – μπάλα, γόπα – πάγο, πρόκα – πάρκο, κάρτα – τράκα, χάρη – ρηχά – ράχη – χήρα – αρχή, ήρεμα – ήμερα – ημέρα, στόμα – μάτσο, πίτσα – πίστα, αργός – αγρός, σώμα – μασώ, πάστα – τσάπα

19) Μετάθεση τόνου

γέρος – γερός, πόδια – ποδιά

B) στην αυτόματη αναγνώριση συλλαβών

20) Συγκερασμός φθόγγων : με τη φωνητική μέθοδο δείχνουμε στο παιδί ότι όταν κουνούμε τα μέρη του στόματος μας σημαίνει ότι παράγουμε δύο φωνές τη μία μετά την άλλη πολύ γρήγορα. Η ανάλυση της συλλαβής σε ήχους είναι σχετικά ευκολότερη. Διευκολυντικές ασκήσεις για να αποκτηθεί και ταχύτητα στο συγκερασμό φθόγγων είναι οι αναγνωστικές ασκήσεις συλλαβών, που προκύπτουν από τη σύνθεση ενός συμφώνου με όλα τα φωνήεντα. (β και α, β και ε, β και ο). Με τον τρόπο αυτό το παιδί αποκτά ξανά συνθετικές παραστάσεις της γλώσσας, αντιμετωπίζει δηλαδή τη συλλαβή σαν μία ολότητα, ενότητα. Έτσι πολύ γρήγορα περνάει και στο στάδιο της σύνθεσης των γνώριμων συλλαβών τύπου σφ.

Τελικά οι παραστάσεις του παιδιού για το λόγο ξεκινούν από την ολότητα, συνεχίζουν με τη βαθμιαία ανάλυση του όλου προς το μέρος και καταλήγουν στη σύνθεση του μέρους προς το όλο (αναλυτικοσυνθετική).

ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΟΤΗΤΑ

- Ασκήσεις συνειδητοποίησης των εκφραστικών δυνατοτήτων της φωνής
- Όσο οι παλάμες μου είναι λίγο ανοιχτές αφήνουν να βγει λίγος από τον ήχο κάποιου φθόγγου, όταν τις ανοίγω βγαίνει όλο και περισσότερος ήχος. Έτσι εντοπίζουν το ακριβές σημείο της στοματικής κοιλότητας, που παράγεται ο κάθε φθόγγος.
- Παραγωγή φθόγγων με κλειστή τη μύτη, κλειστά χείλια ή κλειστό στόμα.
- Ταξινόμηση των φθόγγων ανάλογα με τη διάρκεια, την ηχηρότητα, τον τόπο και τρόπο του εμποδίου (μέρη της στοματικής κοιλότητας) κατά την παραγωγή των φθόγγων.
- Κινησθητική συνειδητοποίηση της παραγωγής των φθόγγων (να αντιλαμβάνονται της κινήσεις των μερών της στοματικής κοιλότητας κατά την εκφώνηση των φθόγγων).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ : Για να αξιοποιήσουμε τη λογοτεχνία ως διδακτικό και παιδαγωγικό μέσο στη διδασκαλία της ανάγνωσης χρειάζεται να βοηθήσουμε τα παιδιά να :

1. αποκτήσουν κάποιες απαραίτητες γνώσεις για το βιβλίο (εξώφυλλο, οπισθόφυλλο, τίτλος, συγγραφέας, σελίδες, αρχή και τέλος του βιβλίου, περιεχόμενα, γράμματα και εικόνες),
2. να μάθουν να ακολουθούν κάποιες απαραίτητες συμβάσεις για την ανάγνωση (όπως το ότι διαβάζουμε από πάνω προς τα κάτω και από αριστερά προς τα δεξιά, διαβάζουμε τα γράμματα και όχι τις εικόνες),
3. να γίνουν ικανά να αντιλαμβάνονται τα μηνύματα πολυτροπικών κειμένων (σελίδες με εικόνες και λεζάντες, τίτλους και υπότιτλους, σήματα και παραπομπές, υπερσυνδέσεις, κείμενα σε πλαίσιο, αφίσες, λογότυπους, γραμματοσειρές, χρήση κεφαλαίων και πεζών γραμμάτων κλπ) και
4. να δέχονται όσο το δυνατό περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το κείμενο (τόπος και χρόνος της ιστορίας, ήρωες, είδος κειμένου, μέγεθος, ονόματα κλπ)

ΜΟΡΦΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- Να φτιάξουν απλές προτάσεις με ανακατεμένες λέξεις
- Να συνδυάσουν ανακατεμένες φράσεις (π.χ. από τίτλους εφημερίδων) και να κάνουν ολοκληρωμένες προτάσεις πολλές φορές με αστέιο περιεχόμενο.
- Φτιάχνουν κάρτες με απλές ερωτήσεις και αντίστοιχες ποικίλες απαντήσεις, ώστε να χτίζουν ένα κείμενο με νόημα και συνέχεια (ποιος το έκανε, που βρισκόταν, γιατί το έκανε, τι ακολούθησε κλπ)
- Να βάλουν γραμμές σε κάθε λέξη της πρότασης, που ακούν.
- Ενικός και πληθυντικός → να αλλάξουν ένα κείμενο.
- Να αλλάξουν το περιεχόμενο του κειμένου μετασχηματίζοντας τις προτάσεις από καταφατικές αρνητικές και το αντίστροφο.
- Να πάρουν μια συνέντευξη έχοντας έτοιμη μια λίστα ερωτήσεων (πώς σε λένε, πόσων χρόνων είσαι, πού μένεις και άλλες ερωτήσεις με χρήση ερωτηματικών αντωνυμιών)
- Παράγωγες λέξεις
- Σχετικές λέξεις και να κάνουν μια ιστορία.
- Γλωσσικά παιχνίδια με φανταστικά διώνυμα άσχετα μεταξύ τους. Τα παιδιά για να βρουν μια σχέση, που να τα συνδέει, τοποθετούν ένα επίρρημα ή μια πρόθεση, που παρεμβάλλεται ανάμεσά τους και αποδίδει έτσι ένα νόημα φανταστικό.
- Σύνθετες λέξεις
- Συνώνυμες και αντίθετες → ιστορία
- Ομόηχες και ομοιοκατάληκτες, ιστορίες με παρηχήσεις
- Αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο → ομαδοποιήσεις
- Επιθετικοί προσδιορισμοί : να παίρνουν κάρτες με εικόνες και να περιγράφουν στους άλλους
- Προσθέτοντας κατάλληλες λέξεις στην πρότασή τους, περιγράφουν με περισσότερη ακρίβεια αυτό που βλέπουν (τοπικοί, χρονικοί, τροπικοί επιρρηματικοί, επιθετικοί προσδιορισμοί).
- Λεκτικά σύνολα με προθέσεις : ταξιδεύω με, ξεκίνησα από κλπ.
- Χρονικοί προσδιορισμοί : τι μπορώ να κάνω μόνος μου στη διάρκεια της ημέρας (σηκώνομαι από το κρεβάτι. Μετά πλένω το πρόσωπό μου και τα δόντια μου. Ύστερα πίνω το γάλα μου κλπ)
- Τα παιδιά περιγράφουν τι έκαναν κάθε μέρα της εβδομάδας χρησιμοποιώντας το όνομά τους κάθε φορά στην αρχή της πρότασης και έπειτα τα ζωγραφίζουν και τοποθετούν την κάθε ζωγραφιά σε έναν πίνακα εβδομάδας στην αντίστοιχη μέρα.
- Αιτιατά σχήματα και σύνδεση προτάσεων : τα παιδιά προσπαθούν να συνδέσουν μια σειρά από εικόνες με αιτίες και σχέσεις μεταξύ τους. Υποβοηθούμε τη σκέψη των παιδιών με ερωτήσεις και λέξεις (συνδέσμους και επιρρήματα), που προάγουν την αφήγηση και συνδέουν κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις όπως όμως, αλλά (αντίθεση), επειδή (αιτία) κλπ